

Zondag 18 februari 2024
eerste van de veertig dagen

Lezing uit de profetie: Jeremia 1,1-19

*Lied: 'Daar komt de man uit Anatot': **lied 177,1***

Evangelielezing: Marcus 1,12-15

Acclamatie: 'Heer, tot wie zullen wij gaan?' (t. Joh. 6,68, m. Iona Community; Dienstboek, 60)

Overweging

Sinds afgelopen woensdag zijn we de Veertigdagentijd ingegaan. 40 dagen en 6 zondagen lang staan we erbij stil dat we onderweg zijn naar Pasen.

Zes weken zal hier paars hangen. Zes weken zal de paaskaars er verborgen bij staan: in de ontmoetingsruimte. Je moet er moeite voor doen om het licht te zien.

Op de meeste zondagen zullen we verhalen horen over de profeet Jeremia. Geen makkelijke profeet. Hij is spreekwoordelijk geworden: hij *jeremieert*. Van Dale erkent dat als een werkwoord. Jeremia is somber. Hij klaagt aan. Hij voorzegt veel soorten narigheid. Het zal niet meevallen elke week naar hem te luisteren. Misschien wel vooral doordat hij resoneert met onze tijd. Ook wij kennen somberheid, waar het de toekomst van onze aarde betreft. Ook wij vragen ons af waar het heen gaat met de mensheid...

De liturgische vormgroep liet zich door Jeremia inspireren – in deze vormgeving voor het laatst bijgestaan door Ans Baas en Bea de Rijke. En bouwde een muur. Een muur waar je tegenaan loopt. Die de doorgang verspert. Zoals Jeremia die muur zal zien in de komende weken. Een muur waar hij zelf op stuk dreigt te lopen.

Hij lijkt het te voorvoelen. Hij heeft dan ook helemaal geen zin om Gods stem te horen. Hij trekt zélf de muur om zich heen huizenhoog op. Hij probeert onder zijn roeping uit te komen. 'Ik ben te jong,' zegt hij. Róept

hij. 'Ik kán het woord niet voeren.' Net als Gideon in het verhaal van twee weken geleden: ik kan het niet, ik ben één van de jongste uit mijn gezin, ik hoor bij een onbelangrijke familie! Het imposter syndroom, noemde Norman Kempen het in zijn 'verhaal uit de zaal'. De angst dat ze erachter komen dat je maar een bedrieger bent. Dat je er niks van bakt. Er zijn allerlei uitdrukkingen die ons aanmoedigen om vooral niet een andere weg te bewandelen dan we normaal doen. Zoals: doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg. En: schoenmaker, blijf bij je leest.

En zo is het vaak, toch: dat we geen zin hebben losgemaakt te worden uit onze vaste patronen? Dat we terugdeinzen als iemand een beroep op ons doet? We doen liever niet teveel nieuws. Ons leven is al vol genoeg, denken we. We houden liever vast aan het oude vertrouwde.

Een zelfde weerstand voelde ik zelf bij het vooruitzicht een aantal weken over verhalen uit het boek van Jeremia te moeten nadenken: een boek met zoveel narigheid... Misschien is het ook wel weerstand tegen het onder ogen zien van de nare berichten in de krant en op het journaal: de haperende formatie van een regering waar ik mijn hart voor vasthoud. De oorlogsberichten uit Oekraïne en Gaza. De moord op Aleksej Navalny.

En natuurlijk kan ik er wel onderuit, onder die Jeremia. Gewoon geen acht slaan op dat alternatieve spoor van het leesrooster en het evangelie van Marcus de boventoon laten voeren.

En toch...

We voelen ook wel aan dat het goed kan zijn. Dat we jarenlang in hetzelfde karrespoor kunnen doorgaan, een spoor dat steeds dieper uitslijt en comfortabel is. Maar dat het goed kan zijn om uit dat gebaande karrespoor getrokken te worden. En goed om jezelf eruit te trekken. Om dingen anders te doen – of dezelfde dingen op een andere manier te doen. Om iets te doen met deze bezinningstijd onderweg naar Pasen. Misschien wel door onszelf vragen te stellen zoals: wie of wat roept mij? Is er een stem die mij roept, zoals Jeremia geroepen wordt, zoals Jezus een stem hoort die hem naar de woestijn drijft – en wat zegt die stem dan?

De socioloog Hartmut Rosa noemt dit de kern van alle religieuze stromingen: dat er iets of iemand is die *roept*. We leven niet in de kilheid van een koud en dood heelal. Ons bestaan is niet toevallig ontstaan in een

onverschillig universum. Er is een relatie. Er is een stem die zegt 'Ik heb je bij je naam geroepen, je bent van mij!' Zoals Jezus hoort bij zijn doop: 'Jij bent mijn geliefde Zoon, in jou vind ik vreugde!'

Rosa gaat nog verder. Hij zegt: als de samenleving deze relatievorm vergeet, is het voorgoed afgelopen. Dit denken in relaties kan de mensheid redden. Want dit bekritiseert egocentrisme. En het weerspreekt de tendens van onze tijd dat ik mijn eigen leven zoveel mogelijk in de hand moet hebben. Door puur individualisme gaan we kapot.

Het gaat niet om mij en ik ben niet het centrum. Waar het wel om gaat, is om de relatie. Het contact. Om de verbondenheid met de ander – zegt Rosa.

Voor mij voelt het of dit klopt. Ik moet denken aan de uitkomst van een onderzoek. Aan mensen op hun sterfbed is ooit gevraagd wat ze in hun leven anders hadden willen doen. Geen van hen zei: ik had harder willen werken. Velen zeiden: Ik had meer tijd met mijn familie en vrienden willen doorbrengen.

En als je dan uit dat gebaande karrespoor wordt getrokken, zoals Jeremia en Jezus – wat dan? Hoe weet je of wat je hoort een goede stem is? Voor Jeremia en Jezus lijkt het zo duidelijk. Maar dat is het natuurlijk helemaal niet. Gods stem komt tot ons via de stem van een ander. Via iets wat zich in jou roert – een vraag, een wens, een verlangen, een gevoel van urgentie misschien. Of nog weer anders, maar bijna nooit scherp omlijnd. Er is geen hemel die openscheurt en waar een duif uit neerdaalt, zoals het verhaal gaat over de doop van Jezus. Dat is voor de evangelisten een manier van vertellen achteraf; een manier om een mondelinge overlevering onder woorden te brengen. Ook het verhaal van Jeremia is een verhaal achteraf. Op wat voor manier zou hij Gods stem gehoord hebben?

Van Jeremia en Gideon en anderen weten we dat het meestal niet uitkomt om die stem te horen. Jeremia gaat fel in verweer. Jezus trekt zich in verwarring terug in de woestijn.

En toch – ik hoef maar te denken aan wat ik de afgelopen week meemaakte en ik weet dat Hartmut Rosa gelijk heeft. Dat het goed is de stem te horen die je roept. Dat daardoor verbondenheid ontstaat. Ruim een week geleden vroeg Janiet Kempen me of ik betrokken wilde zijn bij het afscheid van haar broer Lidus. Als ik heel eerlijk ben: mijn eerste reactie was terughoudend. Dat kwam doordat ik vooral dacht aan

het extra werk. Er was al Aswoensdag en er was deze viering... Ik had inwendig de reactie van Jeremia. Maar wat bracht het veel om hieraan mee te werken. Wat een wijsheid, liefde en mildheid heb ik ervaren bij de verschillende familieleden. Wat een rijkdom en voorrecht was het om deze mensen te ontmoeten en een beetje te leren kennen. En wat een ontroerend en oprecht en tegelijk liefdevol afscheid was het.

In de muur van stenen kun je een kleine opening zien. Een minimale doorgang – maar hij is er wel. Misschien kan die ook met ons gebeuren: dat er voor ons een opening is. Dat wij niet helemaal vastzitten in ons karrespoor maar ons een beetje naar links of naar rechts laten trekken. Dat we durven koersen op een stem die roept...

Zouden we dan het licht van Pasen zien, ook al is het verborgen?

Muziek

Lied: 'Wakend uitzien' (t. Kris Gelaude, m. Arnout Malfliet; 'Wie anders zou de hemel dragen', 15)